УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ ЕДУКАЦИЈУ И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ

ВЕЋЕ ЗА МАСТЕР, СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ И ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ

НАСТАВНО-НАУЧНО ВЕЋЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Тема: ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКАТА ТРЕТМАНА ЗАСНОВАНОГ НА АНАЛИЗИ СЕМАНТИЧКИХ КАРАКТЕРИСТИКА ПОЈМОВА КОД ОСОБА СА ФЛУЕНТНИМ АФАЗИЈАМА

Кандидат: Тања Миловановић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на основу члана 50. тачка 17. Статута Факултета, као и на основу предлога Већа за мастер, специјалистичке и докторске студије и предлога Одељења за логопедију, на седници одржаној 15.03.2022. године, донело је Одлуку о образовању Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације под називом ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКАТА ТРЕТМАНА ЗАСНОВАНОГ НА АНАЛИЗИ СЕМАНТИЧКИХ КАРАКТЕРИСТИКА ПОЈМОВА КОД ОСОБА СА ФЛУЕНТНИМ АФАЗИЈАМА, кандидаткиње Тање Миловановић, мастер логопеда и студента докторских академских студија.

У Комисију су именовани:

др Миле Вуковић, редовни професор, ужа научна област *Поремећаји језика*, запослен на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију. Изабран је у звање редовног професора 16.03.2011. године (предложени ментор);

др Мирјана Петровић-Лазић, редовни професор Универзитета у Београду – Факултета за специјалну, ужа научна област *Поремећаји говора*. Изабрана је у звање редовног професора 29.6.2011. године;

др Надица Јовановић-Симић, редовни професор, ужа научну област *Поремећаји комуникације у логопедији*, запослена на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију. Изабрана је у звање редовног професора 16.03. 2011. године;

др Маја Миловановић, доцент Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, ужа научну област *Неурологија*, запослена на

Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију. Изабрана је у звање доцента 12.04.2022. године;

др Александра Видаковић, ванредни професор, ужа научну област *Физикална медицина и рехабилитација,* запослена на Универзитету у Београду – Медицинском факултету. Изабрана је у звање ванредног професора 28.12.2021. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Тања (Живодраг) Миловановић, рођена је 03.03.1988. године у Београду Република Србија, где је завршила основну и средњу медицинску школу. Основне академске студије на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, Смер за логопедију, уписала је школске 2007/08. Дипломирала је 03.10.2012. године са просечном оценом 7,73 и стекла звање *дипломирани дефектолог*. Школске 2012/13. године уписала је мастер академске студије на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, студијски програм Логопедија. Испите на мастер студијама положила је са просечном оценом 8,60. Мастер рад *Процена акалкулије код пацијената са афазијом* обранила је 11. децембра 2013. године са оценом 10 и тиме стекла академски назив *Мастер дефектолог*. Докторске академске студије на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, студијски програм Логопедија уписала је школске 2018/19. године; положила је све испите на докторским студијама, са просечном оценом 10,00.

Приправнички стаж обавила је на Клиници за рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" у Београду, у периоду од 20.10.2012. до 21.10.2013. године. Стручни испит положила је 25.02.2014. године у Министарству здравља Републике Србије. Радни однос заснована је 2013. године на Клиници за рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" у Београду; ради као логопед на Одељењу за неуролошку рехабилитацију.

Члан је Управног одбора Српске логопедске асоцијације, редовни члан Српског удружења за неурорехабилитацију, Друштва дефектолога Србије и Асоцијације за когнитивну неуропсихологију. Током 2016. и 2017. године, у организацији Српског удружења за неурорехабилитацију, учествовала је на интернационалним курсевима у области неурорехабилитације. Током 2019. године присуствовала је стручном усавршавању: Неуропсихолошка рехабилитација, дијагностичке и терапијске процедуре у трајању од 80 сати. У септембру 2019. године у Риму, учествовала је као члан тима за Србију на међународном састанку Пројекта ’’Cost Actions IS1208 Collaboration of Aphasia Trialist’’, на којем је расправљано о унапређењу дијагностичких процедура код особа са афазијом.

Приказ научних и стручних радова кандидаткиње са оценом

Тања Миловановић је објавила укупно 11 библиографских јединица у научним публикацијама. У наставку су наведени радови за које Комисија сматра да су значајни за предложену тему докторске дисертације.

1. Vuksanović, J., Milovanović, T,. Konstantinović, Lj., & Filipović, R. S. (2018). Effect of type of language therapy on expressive language skills in patients with post- stroke aphasia. *International Journal of Language & Communication Disorders, 53*(4), 825–835. https://doi.org/10.1111/1460-6984.12390. ISSN:1460-6984

У раду је приказан ефекат третмана експресивног језика код пацијената са афазијом услед можданог удара. Упоређени су резултати терапије засноване на ограничењу (Constraint Induced Aphasia Therapy CIAT) са резултатима традиционалног приступа у третману афазија. Резултати су показали да је група испитаника која је прво подвргнута третману CIAT методом показала већи ниво напретка, у односу на групу код које је прво примењена традиционална метода третмана. На основу добијених резултата, препоручено је да се у акутној фази третман почне са CIAT методом. Комисија сматра да је рад директно повезан с предложеном темом докторске дисертације.

2. Vuković, M., Milovanović, T., & Miller, N. (2021). Assessing oral word reading ability in Serbian speakers with acquired aphasia. *Journal of neurolinguistics.* https://doi.org/*10.1016/j.jneuroling.2021.101003.* ISSN:0911-6044

У раду су приказани резултати процене способности читања помоћу Теста читања речи креираног за говорнике српског језика (*Serbian Word Reading Test, SWRT*). На основу резултата испитивања способности читања различитих врста речи и сумирања перформанси базираних на анализи типова грешака утврђена је висока сензитивност Теста за детекцију поремећаја читања. Закључено ој да је SWRT валидан и поуздан клинички и истраживачки инструмент. Комисија сматра да је рад повезан с предложеном темом докторске дисертације.

3. Milovanović, T., Vuković, i M., Ratković, T. (2017). Uticaj kategorije vizuelnog stimulusa na sposobnost imenovanja kod pacijenata sa nefluentnim afazijama. *Inovativni pristupi u logopediji*. *Zbornik radova,* 105-115.

У раду је испитиван утицај категорије визуелног стимулуса на способност именовања код пацијената са флуентним типовима афазија. Тестирана је способност именовања предмета, слова, облика, боја, бројева, активности и делова тела. Резултати су показали да су испитаници показали већи успех у именовању предмета у поређењу с другим категоријама стимулуса. Комисија сматра да је рад директно повезан с предложеном темом докторске дисертације.

4. Vidaković, A., Gavrilović, M., Milovanović, T., Rodić, S., Milićević, S., i Konstantinović, Lj. (2016). Značaj problema komunikacije u rehabilitaciji. U M. Deljanić- Ilić (Ur.), *16. Kongres fizijatara Srbije sa međunarodnim učešćem* (str. 64-69). Udruženje za fizikalnu i rehabilitacionu medicinu Srbije. ISBN 0350/5952

У раду је приказан значај проблема комуникације у рехабилитацији пацијената са можданим ударом. Наглашен је значај мултидисциплинарног приступа у рехабилитацији, као и потреба за сарадњом стручњака различитих профила, ради

остваривања циљева рехабилитације. Комисија сматра да је рад директно повезан с предложеном темом докторске дисертације.

5. Milovanović, T., Vidaković, A., Konstantinović, Lj. (2019). Komparativna analiza poremećaja čitanja kod osoba sa Brokinom i supkortikalnom motornom afazijom. U V. Žunić Pavlović, A. Grbović i V. Radovanović (Ur.), *Deseti međunarodni naučni skup "Specijalna edukacija i rehabilitacija DANAS"* (str. 223-230). Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. ISBN 978-86-6203-129-7.

У раду је приказано поређење способности читања код пацијената са Брокином и супкортикалном моторном афазијом. Испитаници са супкортикалном моторном афазијом (СМА) били су успешнији у читању именица и функционалних речи, као и у разумевању реченица и пасуса од испитаника с Брокином афазијом. Такође је утврђено да су испитаници са СМА испољили знатно мањи број грешака у читању.

6. Milovanović, T., Vuković, M. (2021). Značaj procene repetitivnog govora u diferencijalnoj dijagnostici afaziđkih sindroma. U I. Stojković, B. Dučić i K. Stanimirov (Ur.), *Jedanaesti međunarodni skup „Specijalna edukacija i rehabilitacija DANAS*“ (str. 331-337). Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. ISBN 978-86-6203-150-1.

У раду је испитивана способност понављања речи и реченица код 30 испитаника с класичним типовима афазија. Утврђено је да постигнуће на задацима понављања језичких симбола зависи од профила афазичког поремећаја, те да процена репетитивног говора значајно доприноси диференцирању афазичких синдрома.

Комисија сматра да објављени радови Тање Миловановић припадају ужој научној области Поремећаји језика из које је и тема докторске дисертације.

III КРИТЕРИЈУМИ И РАЗЛОЗИ НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВА ПОЗИТИВНА ОЦЕНА О ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу увида у приложену документацију и анализе објављених радова, Комисија констатује да кандидаткиња испуњава услове за израду докторске дисертације. Тања Миловановић је положила све испите предвиђене програмом докторских студија и реализовала студијски истраживачки рад у консултацији са изабраним наставником (потенцијалним ментором) из уже научне области из које је и предложена тема докторске дисертације.

Кандидаткиња Тања Миловановић је 04.03.2022. године приступила одбрани предложене теме докторске дисертације пред Комисијом у саставу: др Миле Вуковић, редовни професор Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију; др Мирјана Петровић-Лазић, редовни професор Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију и др Надица Јовановић-Симић, редовни професор Универзитета у Београду – Факултета за

специјалну едукацију и рехабилитацију. Комисија је констатовала да је кандидаткиња успешно одбранила предложену тему докторске дисертације (Записник о одбрани број 7/14, од 04.03.2022. године).

Тања Миловановић има објављене научне радове који припадају ужој научној области *Поремећаји језика* из које је предлог пројекта докторске дисертације. Радови су непосредно и посредно повезани с темом пројекта докторске дисертације. Комисија сматра да кандидаткиња поседује неопходна знања из области којој припада предлог теме докторске дисертације.

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Проф. др Миле Вуковић је редовни професор Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на коме је запослен од 1989. године. У звање редовног професора за ужу научну област *Поремећаји језика* изабран је 16.03.2011. године. Ангажован је у реализацији наставе на свим нивоима студија, и то на следећим предметима: *Афазиологија, Поремећаји комуникације код трауматских оштећења мозга и Неуродегенеративни поремећаји говора и језика (*Основне академске студије), *Приступи у третману неурогених поремећаја говора и језика* (Мастер академске студије) и *Неурогени поремећаји комуникације* (Докторске академске студије).

Проф. др Миле Вуковић је био продекан за наставу Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију у периоду од 2002 до 2004. и од 2011. до 2015. године. Такође је био главни и одговорни уредник за издавачку делатност Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију у периоду од 2012. до 2020. године. Члан је више међународних и националних струковних удружења, као и уређивачких одбора националних и међународних часописа.

Проф. др Миле Вуковић је био ангажован као истраживач у реализацији више научних пројеката и руководилац пројекта *Евалуација третмана стечених поремећаја говора и језика* (број 179068), који је финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, од 2011-2019. године. Такође, учествовао је у међународним пројектима: *The Public Awareness of Aphasia* и *The Collaboration of Aphasia Trialists.*

Објављени радови проф. др Милета Вуковић припадају ужој научној области *Поремећаји језика. У* свом научно-истраживачком раду проф. др Миле Вуковић превасходно се бави истраживањем карактеристика стечених и развојних језичких поремећаја, и унапређивањем методологије процене и третмана у овој области. До сада је објавио преко 350 научних радова. У претходних десет година (од 2012. до 2021.), проф. др Миле Вуковић објавио је укупно 120 библиографских јединица, и то један рад категорије М13, четири рада категорије М14, пет радова категорије М21, један рад категорије М22, три рада категорије М23, два рада категорије М24, један рад категорије М31, осамнаест радова категорије М33, 20 радова категорије М34, пет радова категорије М42, једанаест радова категорије М45, 15 радова категорије М51, 18 радова категорије М52, два рада категорије М61, девет радова категорије М63 и пет радова категорије М64.

Релевантни научни радови проф. др Милета Вуковића:

1. **Vuković, M.,** Sukur, Ž., Vuković, I., Salis, C., & Code, C. (2021). Reliability and validity of the Stroke and Aphasia Quality of Life Scale-39 (SAQOL-39) for a Serbian population. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 1-5. doi: 10.1080/17549507.2021.1971298
2. **Vukovic, M.**, Milovanovic, T., & Miller, N. (2021). Assessing oral word reading ability in Serbian speakers with acquired aphasia. *Journal Of Neurolinguistics, 59*(2), 101003. doi:10.1016/j.jneuroling.2021.101003.
3. **Vuković, M. G.**, i Kovač, A. M. (2020). Neurolingvistički i klinički aspekt agramatizma kod afazije. *Specijalna edukacija i rehabilitacija, 19*(2), 109-122. DOI: 10.5937/specedreh19-26535. ISSN 1452-7367
4. **Vuković, M.** , Kovač, A., & Sukur, Ž. (2020). Gramatički deficiti govornika srpskog jezika sa Brokinom afazijom: Preliminarno ispitivanje. *Specijalna edukacija i rehabilitacija, 19*(4), 247-261. DOI: 10.5937/specedreh19-30149.
5. **Vuković, M**. (2019). *Tretman afazija* (Treće dopunjeno izdanje). Beograd: Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaicju i rehabilitaciju.
6. **Vukovic, M.**, Matic, D., Kovac, A., Vukovic, I. & Code, C. (2017). Extending knowledge of the public awareness of aphasia in the Balkans: Serbia and Montenegro. *Disability and Rehabilitation***,** *39*(23), 2381-2386. doi.org/10.1080/09638288.2016.1226410. ISSN: 0963-8288.
7. **Vuković, M.,** Vuković, I. & Miller, N. (2016). Acquired dyslexia in Serbian speakers with Broca's and Wernicke's aphasia. *Journal of Communication disorders, 61*, 106-118. ISSN: 0021-9924
8. Nenadovic, V., Stokic, M., **Vukovic, M**., Djokovic, S., & Subotic, M. (2014). Cognitive and Electrophysiological Characteristics of Children with Specific Language Impairment and Subclinical Epileptiform EEG, *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology, 36* (9), 981-991.
9. **Vuković M.,** Sujić R., Petrović- Lazić M., Miller N., Milutinović, D., Babac, S., & Vuković, I. (2012). Analysis of voice impairment in patients with aphasia after stroke-underlying neuroanatomical substrates. *Brain & Language*, 123, 22-29.
10. **Vuković M**., & Stojanovik, V (2011). Characterizing developmental language impairment in Serbian-speaking children: A preliminary investigation. *Clinical Linguistics & Phonetics* Vol. 25, No. 3: 187-197.
11. **Vuković M**., Vuković I., & Stojanovik V. (2010). Investigation of language and motor skills in Serbian speaking children with specific language impairment and in typically developing children. *Research in Developmental Disabilities*, 31: 1633–1644.
12. **Vukovic, M.,** Vuksanovic, J., & Vukovic, I. (2008). Comparison of the recovery patterns of language and cognitive functions in patients with post-traumatic language processing deficits and in patients with aphasia following a stroke. *Journal of communication disorders*, 41: 531-552.

Комисија сматра да ***проф. др Миле Вуковић*** *испуњава услове за ментора предложене теме докторске дисертације. Проф. др Миле Вуковић реализује наставу на предметима који припадају ужој научној области Поремећаји језика и има потребан број објављених научних радова.*

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

Формулација назива дисертације

Предложени назив докторске дисертације је ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКАТА ТРЕТМАНА ЗАСНОВАНОГ НА АНАЛИЗИ СЕМАНТИЧКИХ КАРАКТЕРИСТИКА ПОЈМОВА КОД ОСОБА СА ФЛУЕНТНИМ АФАЗИЈАМА.

Комисија сматра да је предложени назив докторске дисертације јасно формулисан и да адекватно изражава суштину предмета истраживања.

Предмет истраживања

Предмет истраживања су ефекти третмана базираног на анализи семантичких карактеристика појмова код особа са флуентним афазијама. Значај предмета истраживања произилази из чињенице да флуентне афазије карактерише поремећај семантичких аспеката језика. Такође, у избору предмета истраживања пошло се од чињенице да се семантички дефицити често дуго одржавају, а некада остају и као трајни језички дефицит, што значајно ремети свакодневно функционисање и квалитет живота погођене особе.

Третману особа са афазијама посвећује се велика пажња. Као резултат вишедеценијског рада у овој области, издиференцирани су различити приступи и методе у третману. Због изразитог дефицита у проналажењу садржајних речи и продукције дискурса без значења, код особа са флуентним афазијама акценат се ставља на третман поремећаја семантичких способности. С тим циљем обликован је метод третмана базиран на анализи семантичких карактеристика појмова. Преглед литературе показује да постоји релативно мали број студија које су се на систематичан начин бавиле проучавањем ефеката овог метода третмана. Уочљиво је да поједине студије говоре о позитивним ефектима третмана афазија заснованог на анализи семантичких карактеристика појмова, док се у другим студијама и даље дискутује о стварном учинку овог облика терапије. Додатно, позитивни ефекти методе третмана заснованог на анализи семантичких карактеристика појмова углавном су изведени на мањим групама испитаника, често у форми студија случајева. Према томе, евидентна је потреба за спровођењем таквих истраживања на већем узорку испитаника. Такође се запажа да недостају истраживања односа типа афазије и ефекта методе третмана базиране на анализи семантичких карактеристика појмова. С обзиром на наведене чињенице, у овом раду ће се на систематичан начин на већој групи испитаника с различитим облицима флуентних афазија (Верникова, транскортикална сензорна, аномичка и кондуктивна афазија), евалуирати ефекти третмана заснованог на анализи семантичких

карактеристика појмова. То би иначе била прва студија овог типа на српском говорном подручју.

Комисија сматра да је предмет истраживања актуелан и важан, те да има адекватно научно утемељење у савременим теоријским концептуализацијама и емпиријским истраживањима. Такође, реализација овог предмета истраживања поседује потенцијал да допринесе унапређењу уже научне области Поремећаји језика.

Познавање проблематике на основу изабране литературе

Предлог пројекта докторске дисертације садржи обиман и свеобухватан попис литературе у коме су наведени релевантни теоријски и емпиријски научни радови на енглеском и српском језику из области којој припада предложена тема. Предност је дата радовима новијег датума, али су обухваћене и раније објављене студије и публикације од фундаменталног значаја за ову проблематику.

На основу пописа полазне литературе који се налази у предлогу пројекта докторске дисертације, Комисија оцењује да кандидаткиња има целовит увид у савремена теоријска и емпиријска сазнања у вези са предложеном темом.

Циљеви истраживања

Циљ ове докторске дисертације је да се утврде ефекти третмана заснованог на анализи семантичких карактеристика појмова код особа са флуентним афазијама.

Посебни циљеви су:

1) Утврдити однос метода третмана и типа афазије (Верникеова, транскортикална сензорна, аномичка и кондуктивна афазија);

2) Утврдити однос метода третмана и тежине афазије;

3) Утврдити ефекат третмана на побољшање способности проналажења речи, како третираних појмова, тако и појмова који нису коришћени у терапијске сврхе, кроз процену различитих аспеката језичке функције;

4) Утврдити допринос методе третмана *Анализа семантичких карактеристика појмова* квалитету комуникативног живота код третираних пацијената.

Задаци истраживања

У односу на дефинисане циљеве, постављено је 12 истраживачких задатака:

1. Утврђивање типа афазичког синдрома, применом Бостонске батерије тестова за афазије (БДАЕ) и Скрининг теста за афазије.
2. Процена менталног статуса испитаника, применом Мини ментал теста, ради искључивања пацијената с деменцијом.
3. Прикупљање података из медицинске документације о типу и месту лезије мозга, времену њеног настанка, као и присуству пратећих неуролошких дефицита.

4. Сврставање испитаника у одговарајуће категорије флуентних афазичних синдрома (Верникеова, кондуктивна, транскортикална сензорна и аномичка афазија).
5. Утврђивање тежине афазичког поремећаја, помоћу Скале оцене тежине афазије из БДАЕ.
6. Процена именовања и лексичко-семантичких способности, применом Бостонског теста именовања и Северозападне батерије именовања.
7. Процена способности разумевања језика применом Пибоди сликовног теста речника - PPVT-III-HR и Токен теста.
8. Процена фонолошких способности применом субтестова фонолошких способности из PALPA теста.
9. Процена граматичке способности применом Теста морфосинтаксичких способности.
10. Процена способности читања применом Теста читања речи.
11. Процена наративног дискурса применом тест-слике „Брања јабука".
12. Процена квалитет комуникативног живота применом Скале квалитета комуникативног живота.

Хипотезе истраживања

1. Очекује се да ће метод третмана базиран на анализи семантичких карактеристика појмова допринети побољшању језичких способности код особа са флуентним афазијама.
2. Степен побољшања језичких способности зависи од типа флуентне афазије.
3. Степен побољшања језичких способности зависи од тежине афазичког синдрома.
4. Очекује се значајно побољшање способности именовања након спроведене терапије.
5. Очекује се значајно побољшање способности разумевања језика након спроведене терапије.
6. Очекује се значајно побољшање садржаја дискурса након спроведене терапије.
7. Очекује се значајно побољшање читања након спроведене терапије (смањиће се број семантичких и фонолошких грешака, повећаће се темпо читања).
8. Очекује се побољшање морфосинтаксичких способности након спроведене терапије.
9. Очекује се побољшање фонолошких способности након спроведене терапије
10. Очекује се побољшање квалитета комуникативног живота.

Комисија сматра да су хипотезе истраживања добро формулисане и да су правилно изведене из постављених циљева истраживања.

Узорак и план истраживања

Узорак ће чинити 60 испитаника са афазијом узрокованом васкуларном лезијом мозга, старијих од 18 година. Узорак ће бити подељен у четири подгрупе, према типу афазичког синдрома. Подгрупе ће чинити 15 испитаника с Верникеовом афазијом, 15

испитаника с транскортикалном сензорном афазијом, 15 испитаника са кондуктивном афазијом, и 15 испитаника са аномичком афазијом. Групе испитаника биће уједначене према полу, годинама живота и годинама образовања.

Искључујући критеријуми за студију биће: присуство трауматске повреде, тумора мозга, деменције, не коришћење српског језика као матерњег, податак о присуству развојног језичког поремећаја, оштећењу чула слуха и/или вида.

Анализом медицинске документације и анамнестичких података о испитанику биће преузети подаци о социодемографским варијаблама испитаника (полу, старости и годинама образовања, присуству/одсуству сметњи у развоју, билингвизму). Из извештаја лекара биће преузети подаци о етиолошком фактору афазије, као и о присуству/одсуству сензорних оштећења.

Планирано је да се истраживање реализује током 2022 на Клиници за рехабилитацију ''Др Мирослав Зотовић'' у Београду. Истраживање ће бити обављено у три фазе. У првој фази биће извршена тријажа испитаника за укључивање у узорак код којих ће се приемнити тест мерни инструменти за процену језичких способности. Након процене језичких способности, пацијенти са флуентним афазијама ће бити укључени у третман базиран на анализи семантичких карактеристика појмова. Друга фаза истраживања односи се евалуацију ефеката третмана. Третман ће се спроводити у укупном трајању од шест недеља, пет пута недељно; трајање једне терапијске сеансе је 45 минута. Након завршетка планираног третмана извршиће се ретестирање истим сетом тест-мерних инструмената који је примењен пре почетка третмана. Два месеца после терапије извршиће се друго ретестирање с циљем утврђивања ефеката третмана након престанка његовог спровођења. У трећој фази биће извршена анализа података и писање рада.

Комисија сматра да предвиђени начин формирања узорка одговара циљу и задацима истраживања. План рада је добро осмишљен и може да се реализује у реалном року.

Методе и инструменти истраживања

У раду ће бити коришћене различите истраживачке методе. У оквиру општих метода биће коришћене дедуктивна, аналитичка и синтетичка метода. За обраду података користиће се одговарајуће статистичке методе.

За прикупљање података биће коришћени следећи тест мерни инструменти:

Скрининг тест за афазије за говорнике српског језика (Vuković, 2010**) –** Користи се за брзу и кратку процену језичких способности. Тест обухвата испитивање свих језичких модалитета (спонтаног говора, разумевања језика, именовања, понављања, читања и писања). На основу поређења перформанси у наведеним језичким

модалитетима, клиничар стиче увид у присуство афазичког поремећаја и потребу за примену додатних мерних инструмената. Бодовање се врши према датом упутству, а максимални скор на тесту износи 50 поена.

Бостонски дијагностички тест за афазије (Boston Diagnostic Aphasia Examination – BDAE; Goodglass & Kaplan, 1983) - користиће се за утврђивање типа афазичког синдрома. На основу процене спонтаног говора, разумевања, понављања, именовања, читања и писања, пацијенти ће бити класификоввани у један од следећих типова афазичких синдрома: Верникеова афазија, кондуктивна афазија, транскортикална сензорна афазија, аномичка афазија. BDAE садржи и Скалу за оцену тежине афазије, којом ће се вршити оцена тежине афазичког поремећаја (Vuković, 2011, 2019).

Мини-ментал тест (Folstein et al., 1975) – Користи се за скрининг когнитивних поремећаја код различитих облика неуропатологије, а посебно за скрининг деменције. Садржи задатке за процену просторне и временске оријентације, памћења, пажње, рачунања, присећања, језичких и визуо-конструктивних функција. Максималан број поена на тесту износи 30 поена. Скор од 25 и мање поена указује на пад когнитивних способности, тј. присуство деменције. Овај тест ће се користити за искључивање пацијената с деменцијом.

Бостонски тест именовања (The Boston Naming Test- BNT, Kaplan et al., 1983) - Тестом се процењује способност именовања и детекција аномије код пацијената са афазијом. Тест садржи 60 црно-белих цртежа који репрезентују појмове рангиране према фреквентности речи којима се именују. Током тестирања бележи се тип подршке која је пружена пацијенту да би успешно именовао појам. Тестирање се прекида након шест неуспешних одговора (Vuković, 2011).

Северозападна батерија тестова за именовање (Northwestern Naming Battery – NNB) - примењује се за испитивање способности именовања предмета и активности, аудитивног разумевања именованих појмова и семантичких асоцијација (Thompson et al., 2012). Тест садржи задатке за именовање појмова из различитих категорија, као што су: одећа, алат, животиње, воће, делови тела, боје. Тиме се утврђује утицај семантичке категорије на способност именовања. У субтесту семантичких асоцијација од испитаника се захтева да одабере парове објеката повезаних по значењу.

Пибоди сликовни тест речника (Dunn et al., 2010) - Представља тест рецептивног речника и процене вербалних способности. Садржи четири задатка за увежбавање и 204 задатка груписаних у 17 низова са по 12 слика. Низови слика који се показују испитанику поређани су од лакших ка тежим. Сваки задатак се састоји од четири црно-беле илустрације, приказане на једној страници. Од испитаника се захтева да одабере слику која одговара значењу речи коју је изговорио испитивач.

Токен Тест (De Renzi & Vignolo 1962) – примарно се користи за процену разумевања језика код особа с афазијом. Материјал за тестирање састоји се од 20 пластичних жетона у две величине (велики и мали), два облика (правоугаоник и круг) и пет боја (црвена, плава, зелена, жута и бела). Испитивач поставља жетоне испред испитаника и захтева од њега да извршава налоге. Вербални налози су распоређени у пет делова, према дужини и лингвистичкој комплексности. У првом делу теста дају се налози типа „Додирните правоугаоник“, а у петом делу „Ставите мали црвени правоугаоник на велики плави круг“

Субтетст минималних парова речи и не-речи из теста Психолингвистичке процене језичког процесирања код афазије (Psycholinguistic Assessments of Language Processing in Aphasia- PALPA, Kay et al., 1992) користиће се за процену фонолошких способности. Од испитаника се захтева да одговори да ли су изговорени парови речи/не-речи исте или различите. Такође, у истраживању ће бити примењен Субтест понављања не-речи.

Тест морфосинтаксичких способности (Vuković, 2021) – користиће се за процену граматичких способности. Тест садржи 15 задатака, којима се процењује употреба граматичких маркера за род, број, време и падеж.

Тест читања речи (Vuković, 2019) – обухвата процену читања различитих врста речи (именица, глагола, придева, функционалних речи, псеудо речи). Током тестирања бележи се брзина читања и типови грешака у читању.

Тест слика ,, Брање јабука" (Vuković, 2021) – Служи за процену спонтаног говора и формирања дискурса. Утврђиваће се број и врста продукованих речи, број и врсте реченица и садржај (значење) дискурса.

Скала квалитета комуникативног живота (Quality of Communication Life Scale - ASHA QCL, Paul et al., 2004) – Служи за добијање информација о квалитету комуникације, као и квалитет живота особе с афазијом. QCL садржи 18 тврдњи које испитаник вреднује оценама од 1 до 5. Осамнаеста тврдња ,,У целини, мој квалитет живота је добар'' посматра се изоловано, и бележи се нумеричка вредност коју је испитаник приписао (Vuković i sar., 2018; Vuković, 2019).

Комисија сматра да су предложени инструменти и метод рада у складу са предметом и циљем истраживања.

Методе статистичке обраде података

Обрада података биће извршена статистичким пакетом СПСС (*SPSS* 20.0.) Значајност ефеката испитиваних варијабли извршиће се параметријским (ANOVA, MANOVA, т – тест) и непараметријским статистичким методама (Kruskal Wallis, Mann Whitney U test) у зависности од нормалности дистрибуције података. Такође, користиће се линеарна регресија ради утврђивања корелације зависних и независних варијабли тј. предиктивности модела (предиктивни ефекат независних варијабли на зависне варијабле). Резултати истраживања ће бити представљени табеларно или графички.

Према мишљењу Комисије, предложене методе статистичке обраде података одговарају циљевима, задацима и инструментима истраживања.

Очекивани резултати и научни допринос

Очекивани резултати истраживања се могу сагледати кроз три домена. Први домен односи се на разматрање ефеката третмана у односу на тип афазије, други на разматрање ефекта третмана у односу на ниво језичке структуре, а трећи на утицај третмана на побољшање специфичних језичких модалитета и квалитета комуникативног живота.

Полазећи од тога да се у литератури живо дискутује о ефектима појединих облика терапије афазија, те да у Србији до сада нису рађена истраживања која се на

систематичан начин баве истраживањем утицаја третмана базираног на анализи семантичких карактеристика појмова, очекује се да налази овог истраживања допринесу сагледавању утицаја ове терапијске методе на опоравак пацијената са флуентним афазијама. Такође, очекује се допринос сагледавању односа терапијског метода и типа афазије. Додатно, резултати истраживања могу бити полазна основа за унапређење методологије третмана особа са флуентним афазијама.

Комисија сматра да су очекивани резултати и научни допринос јасно формулисани и изведени из предлога теме докторске дисертације, те да су утемељени на савременим теоријским и емпиријским достигнућима на пољу проучавања афазија.

VI ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

Увидом у приложену документацију, Комисија је констатовала да кандидат испуњава све услове за израду докторске дисертације. Тања Миловановић је положила све испите предвиђене наставним планом докторских студија и има објављене научне радове из уже научне области којој припада предложена тема докторске дисертације. Такође, Тања Миловановић је реализовала студијски истраживачки рад из уже научне области из које је предложена тема и 04.03.2022. године успешно је одбранила предложену тему докторске дисертације.

На основу анализе предлога теме докторске дисертације, Комисија је закључила да је тема актуелна и значајна за развој и унапређење уже научне области *Поремећаји језика*. Комисија сматра да предмет истраживања има адекватно теоријско и емпиријско утемељење, да су истраживачки циљеви, задаци, хипотезе и узорак јасно дефинисани и усклађени са предметом истраживања, те да је емпиријско истраживање адекватно методолошки конципирано.

На основу наведених података о ментору, Комисија је закључила да је проф. др Миле Вуковић подобан за ментора предложене теме докторске дисертације.

На основу наведених чињеница и оцена, Комисија предлаже Већу за мастер, специјалистичке и докторске студије, Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију да упути Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију предлог да Тањи Миловановић одобри израду докторске дисертације под називом ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКАТА ТРЕТМАНА ЗАСНОВАНОГ НА АНАЛИЗИ СЕМАНТИЧКИХ КАРАКТЕРИСТИКА ПОЈМОВА КОД ОСОБА СА ФЛУЕНТНИМ АФАЗИЈАМА
и да за ментора именује проф. др Милета Вуковића, редовног професора Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију.

У Београду, 23.04.2022.

КОМИСИЈА

_____

др Миле Вуковић, редовни професор
Универзитета у Београду – Факултета за
Специјалну едукацију и рехабилитацију, ментор

_____

др Мирјана Петровић-Лазић, редовни професор
Универзитета у Београду – Факултета за
Специјалну едукацију и рехабилитацију

_____

др Надица Јовановић-Симић, редовни професор
Универзитета у Београду – Факултета за
Специјалну едукацију и рехабилитацију

_____

др Маја Миловановић, доцент
Универзитета у Београду – Факултета за
Специјалну едукацију и рехабилитацију

_____

др Александра Видаковић, ванредни професор
Универзитета у Београду – Медицинског факултета